

4. Чат GPT для науковців — можливості та практичне використання. URL: <https://statti.in.ua/chat-gpt-dlya-naukovciv-mozhливosti-ta-praktichne-vikoristannya/> (дата звернення: 12.09.2023).
5. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 17.07.2017 р. № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

Методологічні аспекти визначення взаємного розташування постраждалого і пневматичної зброї в мить заподіяння поранення

Ігор Козаченко,

д-р філос., доц., Харківське товариство судових медиків і криміналістів імені проф. М. М. Бокариу-са, м. Харків, Україна, e-mail: ikoz@ukr.net

Взаємне розташування постраждалого і пневматичної зброї можна визначити під час виконання судово-медичної експертизи за напрямком ранового каналу щодо основних площин тіла незалежно від його положення в просторі.

Ключові слова: постраждалий; рановий канал; площини тіла; пневматична зброя; взаємне розташування.

Methodological aspects for reciprocal location determination of injured person and airgun while injury

Ihor Kozachenko

Reciprocal location of injured person and airgun can be determined while performing forensic medical examination of the wound channel direction in relation to main body planes, regardless of its location in space.

Keywords: injured person; wound channel; body planes; airgun; reciprocal location.

Розповсюдження серед населення пневматичної зброї (далі — ПЗ) підвищеної потужності й використання її під час занять спортом, полювання, у воєнізованих іграх, для навчальної стрільби та розваг, а також для нападу із хуліганських мотивів, у разі самооборони або як засобу вбивств і самогубств тощо сприяє збільшенню кількості випадків поранень людей з ПЗ, зокрема із заподіянням тяжких і смертельних ушкоджень [1, 2, 3]. У таких випадках працівники органів правопорядку призначають судово-медичну експертизу (далі — експертиза) живої особи, трупа, одягу або інших об'єктів. Під час виконання таких експертиз завжди доводиться розв'язувати питання щодо напрямку ранового каналу, а нерідко визначати взаємне розташування постраждалого (опосередковано й особи, яка стріляла) та зброї в мить заподіяння пневмострільного поранення.

Ранові канали, що виникають у разі поранень із ПЗ, стосовно тіла можуть бути наскрізні, сліпі й дотичні. За напрямком та іншими особливостями їх поділяють на прямолінійні, ламані, дугоподібні, оперізуючі, безперервні, переривчасті, жолобуваті, а також інколи з міграцією снаряда (емболізм) судинами або шлунково-кишковим трактом [4]. У судово-медичній практиці напрямок ранового каналу зазвичай визначають стосовно основних анатомічних площин тіла: фронтальної, сагітальної та горизонтальної. Рановий канал може проходити або в якійсь одній, двох або в усіх трьох площинах. Залежно від цього ранові канали визначають як одноплощинні, двоплощинні й трьохплощинні (останні спостерігають найчастіше).

На практиці судово-медичні експерти (далі — експерт) зазвичай визначають напрямок ранового каналу стосовно згаданих основних площин тіла. Ддо того ж обов'язково додають, що цей напрямок (наприклад, спереду назад, зліва направо й дещо згори вниз) визначено для звичайного вертикального положення тіла. Ця фраза, яка стала вже стандартною, не містить майже ніякої корисної для особи, що

призначила експертизу, інформації та некоректна за змістом, оскільки на практиці нечасто доводиться мати справу із суворо вертикальним положенням тіла під час заподіяння ушкодження, а зміна положення тіла в просторі ніяк не впливає на напрямок ранового каналу.

Такий підхід до цього важливого експертного завдання є хибним, тому що експерт, посиляючись на напрямок ранового каналу, який ним визначено щодо основних площин тіла, робить на цій підставі висновок щодо положення тіла постраждалого в просторі. Тому вважаємо методологічно правильним відзначити, що напрямок ранового каналу (зокрема, його прямолінійної ділянки) визначено щодо основних площин тіла або його окремих частин, особливо рухомих (голова, шия, кінцівки).

Зазначене можна проілюструвати умовним прикладом. Якщо вхідна пневмострільна рана розташована в надчеревній ділянці живота, а вихідна — на спині вздовж середньої лінії тіла на рівні VI грудного хребця, то як би не змінювалося положення тіла в просторі, навіть на діаметрально протилежне, напрямок ранового каналу щодо основних площин тіла завжди буде спереду назад і знизу вгору.

Водночас питання щодо взаємного розташування постраждалого і зброї (особи, яка стріляла) експерти під час виконання експертизи зазвичай не розв'язують, посиляючись на необхідність проведення слідчого експерименту, з чим не можна цілком погодитись. Утім, визначення можливого положення зброї (отже, опосередковано й особи, яка стріляла) необхідне оперативним працівникам і слідчим тоді, коли докладні обставини події ще невідомі, злочинця і зброю не знайдено, тому проведення слідчого експерименту ще неможливе.

Слідчий, який на цій стадії розслідування справи вже отримав висновок експерта щодо взаємного розташування постраждалого і зброї під час заподіяння поранення, зможе тактично правильно провести допити підозрюваної особи (свідків), слідчий експеримент та інші слідчі дії. Завдяки такому висновку експерта він матиме нагоду підтвердити або спростувати різні версії. Слід зазначити, що на відстанях пострілу, з якими експертові найчастіше доводиться стикатися на практиці (від пострілу впритул до 10—15 м), траєкторія польоту снаряда здебільшого є прямолінійною.

Прямолінійна частина ранового каналу в тілі постраждалого збігатиметься за напрямком із подовжною віссю каналу ствола зброї як її продовження (за відсутності ознак рикошету снаряда до входу його в тіло). У разі наскрізних поранень визначити напрямок ранового каналу доволі нескладно. Наявність снаряда наприкінці сліпого ранового каналу також дає можливість визначити цей напрямок. У разі ранових каналів складної форми (ламані, дугоподібні та ін.) напрямку осі каналу ствола зброї відповідатиме початкова прямолінійна ділянка ранового каналу. Після визначення напрямку ранового каналу, відстані пострілу, положення та кута нахилу ствола зброї здебільшого можна розв'язати питання щодо положення ПЗ стосовно основних площин тіла.

У наведеному прикладі експерт може зробити висновок, що стосовно основних площин тіла постраждалого дуловий кінець ствола ПЗ було розташовано попереду від постраждалого на певному рівні від анатомічних ділянок тіла. До того ж подовжня вісь ствола була спрямована спереду назад і знизу вгору під певним кутом до фронтальної площини тіла.

Визначене в такий спосіб положення ПЗ також не залежить від положення тіла постраждалого в просторі, тому що воно визначене тільки щодо площин тіла й жорстко пов'язане з рановим каналом, складаючи з ним єдину систему «ствол зброї — умовна лінія польоту снаряда — рановий канал». Цілком очевидно, що ступінь вірогідності цього висновку залежатиме від особливостей конкретного випадку.

Положення постраждалого в просторі під час заподіяння ушкодження щодо особи, яка стріляла, їх взаємне розташування, а також напрямок польоту снаряда зазвичай уточнюють під час слідчого експерименту. Крім напрямку ранового каналу також враховують відстань пострілу, місце виявлення постраждалого, поставу того,

хто стріляв (передбачувану або відому), а у разі наскрізного поранення — ще й місце виявлення снаряда чи розташування ушкоджень, спричинених перешкоді після проходження крізь тіло. За необхідності виконують ситуаційне моделювання: візування умовної лінії польоту кулі за допомогою шнура, мотузки та ін., застосування геодезичних і артилерійських приладів (лазер, теодоліт, бусоль та ін.).

Визначаючи напрямок пневмострільного ранового каналу, слід керуватися тільки його розташуванням стосовно основних площин тіла, а не положенням тіла в просторі. Оскільки прямолінійна ділянка ранового каналу на невеликих відстанях пострілу збігається за напрямком із подовжньою віссю каналу ствола зброї (за відсутності попереднього рикошету снаряда), то судово-медичний експерт під час дослідження має можливість визначити положення зброї в мить заподіяння пневмострільного поранення тільки стосовно тіла постраждалого.

Перелік джерел посилання

1. Bligh-Glover W.Z. One-in-a-million shot: A homicidal thoracic air rifle wound, a case report, and a review of the literature. *American Journal of Forensic Medicine and Pathology*. 2012. Vol. 33. Is. 1. Pp. 98—101. DOI: 10.1097/paf.0b013e318221b8a9 (дата звернення: 26.08.2023).
2. Козаченко І. М. Смертельна пневмострільна травма: структурний аналіз та морфологічні особливості ушкоджень. *Судово-медичний експерт*. 2015. № 2. С. 89—93.
3. Grinshteyn E., Hemenway D. Violent death rates: the US compared with other high income OECD countries, 2010. *Am J Med*. 2016. No 129(3). Pp. 266—273. DOI: 10.1016/j.amjmed.2015.10.025 (дата звернення: 26.08.2023).
4. Козаченко І. М. Сучасні термінологія, понятійний апарат і класифікації пневмострільних ушкоджень, пневматичної зброї та снарядів до неї (методичні рекомендації). Київ, 2013. 28 с.

Значення цифрових слідів під час розслідування кримінальних правопорушень

Інна Колеснікова,

канд. юрид. наук, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6138-8569>, e-mail: Inna.a.kolesnikova@gmail.com
Висвітлено ключові концепції цифрових слідів, а також їх значення під час розслідування кримінальних правопорушень.

Ключові слова: цифрова криміналістика; цифрові сліди; розслідування кіберзлочинів.

The Significance of Digital Traces During the Investigation of Criminal Offenses

Inna Kolesnikova

This paper elucidates the fundamental concepts of digital traces and their significance in criminal investigations.

Keywords: digital forensics; digital traces; cybercrime investigation.

Швидкий розвиток цифрових технологій і їх використання у різних сферах життя суспільства призвели до зростання кількості кіберзлочинів та інших правопорушень, пов'язаних із використанням електронно-обчислювальних пристроїв. Розуміння сутності цифрових слідів кримінальних правопорушень є надзвичайно важливим для правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю, що зумовлює можливість обрання належних практико-орієнтованих рекомендацій щодо їх виявлення, збирання, дослідження й використання у кримінальному провадженні. Цифрові сліди, які можуть бути отримані з комп'ютерів, мобільних пристроїв, планшетів, цифрових камер та інших електронних пристроїв, є джерелами доказової та орієнтувальної інформації. Ці дані мають суттєве значення під час пізнання події злочину, установлення винуватців і фактів, доказування. Цифрові сліди можуть містити широкий спектр інформації,